MOWA DVCHOWNA

Przy Szlubie Iáśnie Oświeconeᵒ P. Ieᵒ M. PANA

IANVSZA RADZIWIŁA

XIAŻĘCIA ná Birżách y Dubinkách PODKOMORZEGO W. X. Litewskieᵒ, Kámienieck: Káźimir: Seywenien: &c. &c. STAROSTY.

Z IAŚNIE WIELMOŻNA IEY M. PANNA

MARIA

CORKA IAŚNIE WIELMOŻNEᵒ Ieᵒ M. P.

IO WASILIA

WOIEWODY y HOSPODARA Wołoskiego.

WYSTAWIONY,

Przez IAŚNIE PRZEWIEL: w BOGV I. M. OYCA

PIOTRA MOHIŁE

METROPOLITE Kijowsk: Hálic: y wszystkiey Ruśi, EXARCHE S. Thronu Apostolsk: Konstánt: ARCHIMANDRITE Pieczárskiego. w Cerkwi Hospodárskiey Iáskiey DEDICATA, Hierárchom Bożym SS. BASILIO, IOANNI, & GRÆGORIO.

w MONASTERV Piecz: Kijowsk:
Anno D. 1645.

Ná Herb Iáśnie Oświeconych XX. Ich MM. PP. RADZIWIŁOW, y Iáśnie wielm: Ie^o^ Mśći Páná IO WASILIA WOIEWODY y HOSPOD: Wołosk:

Przyiazn te Głowe Orłowi przydálá,
Ktora przy Sercu sobie podobála,
Gdy RADZIWIŁA *vználá byc Głowa*
Oblubienicá: Mołdáńska Herbowa,
Orłowi przeto Głowe powierzyłá.
(Mąż Zenie Głowa.) by iedna rzadziłá.

IASNIE WIELMOŻNEMV PANV á PANV
IEO MŚĆI PANV

IO WASILOWI

WOIEWODZIE y HOSPODAROWI
ZIEM MOŁDAWSKICH,

Spokoynego w długi Wiek Pánowánia y Błogosłáwieństwá Bożego.

COkolwiek należáło do záwárćia wiekuistey przyiáźni Przezacnego Domu W. Hospodárskiey M. z wysokim y sławnym Domem Iáśnie Oświeconego XIAŻĘĆIA Ieo Mśći *Páná* PODKOMORZEGO Wielkiego Xięstwá Litewskiego, przyiaćielskiemi vsługámi memi ochotnie *expleui*, w czym rozumiem, że *de partibus bono Amico exoluendis*, od W. Hospodárskiey M: mego wielce Mśćiwego Páná *non arguar.* Day Boże, ábym y w nástępuiących Terminách W. Hospodárskiey M. mogł *condigne* vsłużyć: A teraz Iáśnie Oświeconemu XIĘZSTWV Wielmożnym Ich MM. *PP.* nowym

Małżon-

Małżonkom *omnia fœlicissima* vprzeymym áffektem apprekowawszy, Zyczę ábyś W. Hospodárska M. moy Mśćiwy Pan w poźny wiek przy powodnych pomyslnośćiách z przyiáźni Xiążąt Ich MM. oglądáiąc Wnuki y Práwnuki ćieszył się. *Desideria* przytym przyiaćielskie W. Hospodárskiey Mśći *explendo*, Mowę, ktorąm vczynił przed Szlubem Xiążąt Ich MM. częśćią Polskim, częśćią WołoskimIęzykiem w Cerkwi W. H. M. Iáskiey, ná ten czás *idiomate Poleno* w Druk podałem: vsiłuiąc *hoc Argumento*, známienitą y przestawną przyiaźń W. H. Mśći z Domem Xiążęćia Ie° M. *quam gloriosissime* Swiátu intimowáć, y moię Przyiaćielską powolność iásnie y dowodnie W. H. M. commendowáć. *quod vtrumquè dum facio*, wielce vprászam, áby tá praca moiá *fronte & mente serena* od W. H. Mśći mego wielce Mśćiwego Páná byłá przyięta.

W. H. M. zyczliwy Przyiaćiel

SŁVGA,

y vstáwiczny Bogomodlcá.

PIOTR MOHIŁA

ARCHIEPISKOP,

METROPOLIT KIIOWSKI.
HALICKI y wszystkiey Ruśi.

MOWA
PRZY SZLVBIE.

MAdrość Przedwieczna, rosporzadzáiac wysoka swa Niebieska Hierárchia, Dziewieć Chorow Anielskich (według Dionyzego Swietego Areopágity) ná Trzy Cześci rozdzieliłá.

PIERWSZA: Throny, Cherubiny. y Seráphiny, blizko wysokości Máiestatu swego, posádziłá, áby od niey bez wszelkiego srzodku, świátłość rozumu, Madrość y Vmieietność, do wypełnienia woli iey bráłá. S.Diónys: de Cœlesti Hierarch:

DRVGA nizey, iáko Władzy, Xiezstwá, y Mocárstwá posádziłá; áby iáko Srzednia przez Pierwsza, iáko przez Srzodkuiaca tez Swiátłość Madrości, y Vmieietności od niey bráłá, y Trzeciey podawáłá.

TRZECIA Cześć nizey onych Dwuch, iáko Páństwá, Archánioły y Anioły mieć zezwoliłá, ktora áby od Srzedniey tez Bozkie dáry przyiawszy, rozumnemu Stworzeniu ná Ziemi, to iest Człowiekowi, podawáłá, onego strzegłá, wola Bozka

onemu opowiadáłá / y do wypełnienia wßelkich cnot / y Przykazani Bożych prowádźiłá y prostowáłá.

Podobnym sposobem y ludzki rodzay w Cerkwi Swiętey swoiey Ziemney / ná Trzy Stany rozdźielony mieć chćiáłá / to iest / ná Stan Pánienski / Wdowi / y Małżenski.

Te Trzy Stany ießcze w Zakonie Przyrodzenia / przez onego wielkiego Pátriárchę Noego w Arce oney / ktora byłá Figura teráznieyßey Christusowey Cerkwie / Bog Wßechmogacy przefigurował / gdy wniey Troie Piętrá mieć kazał; y ná Pierwßym Ptástwo iáko lekkie posádźił / ná Srzednim czyste Zwierzętá ná Trzećim wßelkie czołgáiace się po Ziemi Zwierzatká / chowáć przykazał. Słußnie tedy Pánienski Stan Ptástwu iest porownány / ten bowiem od wßelkich ćiężarow / kłopotow / nábywánia Máiętnośći / y trosk tego Swiętnich oddaliwßy siebie / Postem / Modlitwa / y wßelkiemi Pobożnośćiámi się podnosi.

1. Corinth. Versu 33. Ten bowiem ktory się Ożenił / według Páwłá Swiętego / stara się o rzeczách Swiátá tego / iákoby się podobał Zenie: A ten ktory się nie Zenił / álbo ktora nie ßłá zá Mąż / stára się o rzeczách Pánskich / áby byłá Swięta y Ciáłem y Duchem / y tá iest rozność miedzy Mężátka y Pánna.

Wysoki tedy iest Stan Pánienski / nie tylko stad / że iest czystośćia y doskonáłośćia cnot / rowny onym Thronom / Cherubinom / Seráphinom / ále y stad / iż Pan y Zbawićiel náß w tym Stanie Przenaświętßa y Nayczystßa Pánnę Mátkę swa / ktora ják przed Porodzeniem / ták w Porodzeniu / jáko y

po Porodzeniu / Czyſta Pánna ná Wieki zoſtáie / mieć zezwolił: y ſam Człowiekiem ſię ſtawſzy / Pánicem ná Wieki zoſtáie.

Chwałę y wyſokość tego Stanu Ján Swiety ná Gorze Syonſkiey widział / ábowiem tuż przy Bożym Báránku / Sto y Czterdzieści y Cztery Tyśiecy ſtáli / máiacy Jmię Oycá iego nápiſáne ná Czołách ſwoich / ći Piosnkę nową ſpiewáia / ktora żaden inſzy ſpiewáć nie może: Cić ſą ktorzy ſie z Niewiáſtami niepokaláli, bo dźiewicámi ſą, ći chodzą zá Báránkiem, gdźiekolwiek idźie, ći kupieni ſą z ludźi Pierwiaſtkámi Bogu y Báránkowi, a w ich Vśćiech nie nálázło ſię kłamſtwo, álbowiem bez zmázy ſą przed Stolicą Bożą. Apoc: 14. V.1.2.3.4.5

A nie tylko Pánienſki Stan w nowym Zakonie / iáko w Apoſtołách y w inſzych Swietych y Zakonnikách / ma ſwoie wyſokość y zálecenie / ále y w ſtárym ieſzcze Zakonie nád inſze był wywyſzſzony / kto bowiem Vmárłych wſkrzeſzał / Ogień z Niebá vpraſzał / Rzekom áby ſię rozſtapiły / roſkázywał / Niebo zámykał y odmykał / á w oſtátku y ná ogniſtym Wozie iáko do Niebá (iáko Cerkiew Swieta Wſchodnia rozumie) do Ráiu ieſt wzięty / y żywo y dotad według Ciáłá záchowány: ieśli nie Pánienſtwo záchowuiacy on wielki Prorok Heliaſz: Ale co dziwnieyſza / nie tylko zá żywotá Pánienſtwo záchowuiacy / tákowe wielkie nád inſze Proroki y Spráwiedliwe ludzie Cudá czynili / ále y po Smierći Kośći ich Vmárłe wſkrzeſzáć / iáko Helizeuſzowe godnemi ſię ſtáły. Wyſoki tedy ieſt Stan Pánienſki / y wielkiemi dárámi od Bogá vſzláchcony /

ſkad y wielkie ma ſwoie zálecenia / ále że nam teraz o tym Czás dłużey mowić nie pozwála / o Wtorym Stanie Wdowim wkrotce mowić bedziemy.

Y ten Stan Srzedni ieſt wyſoki / y ſwoie zálecenia / dla imitátiey Pierwſzego Stanu w Piſmie Swietym / ták Stárego iáko y nowego ma / Teſtámentu.

W Stárym Zakonie ták Pan Bog ten Wdowi Stan vczćić zezwolił / iż Niewiáſtom w Czyſtośći y Wſtrzemieźliwośći Wdowiey mieſzkáiacym / nie tylko zwykłe Swietym ſwoim Dáry dawał / ále oſobliwy Meżſtwá dar / nád ich ſłábe przyrodzenie / iáko oney Judith / y tey podobnym dárowáć raczył: ktorym y Nieprzyiaćielá zwyćieżyli / y lud Jzráelſki z wielkiego niebezpieczenſtwá wyzwoliwſzy / meżnie Hetmánſko triumfowáli. Táka ma moc Czyſtość / nie tylko w Pánnách / ále y Wſtrzemieźliwośći Wdowiey / y nie tylko w Stárym Teſtámenćie / ále y w Ewángeliey Swietey ma ſwoie pewne y wyſokie zálecenia / oſobliwie v Łukaſzá Swietego w oney Annie Swietey / ktora żywſzy z Meżem ſwym Siedm Lat od Pánienſtwá ſwego / á Oſmdziesiat Lat y Cztyry w Wdowſtwie mieſzkáiac / nie odchadzáłá z Cerkwi / Poſtámi y Modlitwámi

Luc: 2. Verſu 36. ſłużyłá Pánu w Dźien y w Nocy: Tá dla Czyſtośći ſwey Wdowiey / nie tylko Prorockiego Duchá godna ſie być ſtáłá / ále nád inſze wyſokie Pátriárchy y Proroki Meſsiaſzá doczekawſzy ſie / oczymá ſwemi ogladáłá / y mowiłá o nim y prorokowáłá.

Wyſoki tedy ieſt y ten Stan / ktory dla Czyſtośći

y Wſtrze.

y Wstrzemięźliwośći od niektorych Doktorow Swiętych Męczenskim iest názwány. Srzedni iest dla tego / iż Cielesnych roskoszy / kłopotow / y frásunkow Małżenskich doznawszy / Wstrzemięźliwość záchowuie / Stan Pánienski imituiąc: o tym Stanie luboby więcey ták z Stárego iáko y z nowego Testámentu mowić przystało / ále że nam o tym Dźisieyszy Akt mowić nie pozwala / do Trzećiego Stánu / ktory iest Małżenski / przystępuie / o ktorym nam właśnie teraz mowić przystoi.

Dla iákieyby przyczyny ten Stan Małżenski Trzeći y niższy w Cerkwi Bożey był / y dlaczegoby do onych czołgáiących się po Ziemi Zwierząt przyrownány? Przyczyny inszey nie widzę / tylko dla ćiężarow Małżenskich / to iest: około wygody ieden drugiemu / około wychowánia Dźiatek / y dla trosk y frásunkow / ktore około nábywánia Máiętnośći / á w ostátku gwoli Cielesnych roskoszy záżywánia / iákoby po Ziemi czołgáiący się być zdą. Do tego / iż od tych Dwech wyższych skromnośći y Wstrzemięźliwośći się náucza: Powinni bowiem Małżonkowie podczás Swiąt / Postow / y Modlitw od spolkowánia Cielesnego do Czásu według Páwłá Swiętego z spolnego zezwolenia / wstrzymywáć się; ma iednák Małżenski Stan swoie pewne w Cerkwi Bożey zálecenia. Jesli bowiem Pánienski Stan Czystośćią Anyołom się rowna / y wysoko się áż do Niebá podnośi: niepośledni iednák iest y Małżenski / ktory Splodzeniem y wychowániem pobożnego Potomstwá Chwałę Bożą rozszerza / Cerkiew y Niebo nápełnia: iesli Pánienski Stan ma ztąd Cap. 7.

pochwałę y ſwoią wyſokość/ iż Pan y Zbáwićiel
náß IESVS CHRISTVS Przenaświętßą Mátkę
ſwą/ y ſiebie ſámego w nim mieć wiecznie chćiał/
niemniey w tym Stan Małżenſki Pánienſkiemu
ieſt rowny/ kiedy lubo Pánnę ná Wieki zoſtáiącą
Przeczyſtą Mátkę ſwą/ pod záſłoną Małżenſkiego
Stanu/ Pan mieć chćiał/ według świádectwá
Luc Cap. 1. V. 26. & 27. Łukaßá Swiętego: Poſtány ieſt Anioł Gàbriel
od Bogá do Pánny Poſzlubioney Mężowi, kto-
remu było Imię Iozeph: A ſam Pan/ lubo nie
w Cieleſnym/ ále Duchownym/ z Cerkwią Oblu-
bienicą ſwoią w Wiecznym náyduie ſię być Małżeń-
ſtwie. Jeſli tedy wyſokie ſą Dwáy wyßße Stany
ktoremi ſię Niebo nápełnia/ zárownie wyſoki ieſt
y Małżenſki Stan: nie tylko bowiem ſámym
w nim pobożnie żyiącym do Niebá wchodźić nie
zábránia/ ále y z niego wychodzące Prorocy/ Apo-
ſtołowie/ Męczennicy/ y niezliczone Mnożſtwo
Swiętych/ y ſámi w Czyſtośći Pánienſkiey y Wſtrze-
mięźliwośći Wdowiey mießkáiący/ woiuiącą y
Triumfuiącą przyozdabiáią y nápełniáią Cerkiew:
Jeſt tedy niemal we wßyſtkim rowny wyſokośćią
Małżenſki Stan Dwom wyßßym Stanom/ á nie
tylko rownym/ ále y wyßßym go Ja być nád one
widzę/ á to/ gdy go Pan y Zbáwićiel náß między
Siedmią Táiemnic álbo Sákrámentow w Cerkwi
ſwoiey Swiętey mieć chćiał/ według Náuki Páwłá
Swiętego/ ktory mowi: Тáйна сíѧ велíѧ єсть.
Ad Eph: Cap: 5. Versu 32. To ieſt/ Sákráment to álbo Táiemnicá to ieſt wielka;
ktory Sákráment w Małżenſtwo pobożnie wſtę-
puiącym y mießkáiącym/ łáſkę ex opere operato,

To

To iest / z Zásługi Mak Páńskich dáruie. Támte zás Dwá Stany nie mogą mieć tákowey łáski / chybá ex opere operantis, to iest / z Dźiel swoich y Vczynkow dobrych / ktorą sámi sobie przez się zásłużą zá powodem osobliwey łáski Bożey. Wyższy tedy iest záprawdę nád te Dwá Małżeński Stan; á że iest Táiemnicą ábo Sákrámentem w Cerkwi Swiętey / y przyczyną łáske podawáiącą / stąd naypierwey dáie się znáć / gdy iest od Authorá sámego Sákrámentow / to iest od Bogá w Ráiu ieszcze postánowiony / iáko Księgi Rodzáiu świadczą Y stworzył Bog Człowieká ná wyobrażenie Boże, stworzył go, Mężczyznę y Niewiástę, stworzył ie, y Błogosłáwił im, mowiąc: Rozradzayćie się, y rozmnażayćie się, y nápełniayćie Ziemię. To ieszcze ná Początku w Ráiu było. W Zakonie zás łáski Pan y Zbáwićiel nász Bog Prawdźiwy y Człowiek doskonáły / Małżeński Stan w Kánie Gálilæi præsentią swoią / y Przenayczystszey Mátki swey Bohonestował / y primitiámi Cudow obdárzył / y Sákrámentem w Cerkwi swoiey w onych słowách v Mátthеuszá Swiętego położonych / Еже бг҃ъ сочета, человѣкъ да не разлучаетъ. To iest / Co Bog złączył / Człowiek niechay nie rozłącza / być postánowił: według wyżey pomienionych słow Páwłá Swiętego: Тайна сіа велика есть. Sákráment to iest wielki: á Ja mowię w Christusá y w Cerkiew. Wielkim Sákrámentem Apostoł Małżeństwo názywa dla wysokośći rzeczy / ktorey iest znákiem / to iest / ták dla złączenia się Dwuch

Natur

Natur / Bozkiey y Ludzkiey w Jedney Personie Syná Bożego / iáko też dla Duchownego Małżeństwá Christusá Páná z Cerkwia / w ktorym sie werifikuia słowá one: Сегѡ ра́ди ѡ҆ста́витъ чл҃къ ѻ҆тца̀ свое́гѡ и҆ ма́терь, и҆ прилѣ́питсѧ къ женѣ̀ свое́й и҆ бѹ́дета ѻ҆́ба въ пло́ть є҆ди́нѹ. To iest / przetoż opuśći Człowiek Oycá swego y Mátkę / á przyłaczy sie do Zony swoiey / y obá beda w iednym Ciele. Abowiem opuśćił Bogá Oycá / nie przez rozłacze- nie sie / bo iest onemu spolistny / ále przez poká- zánie sie według Páwłá Swietego w postáći Słu- żebniczey / Себѐ ѹ҆мали̇̀ зра́къ ра́ба̀ прїи́мъ. To iest /

Ad Phil: Cap. 2. V. 7. & 8.

Wyniszczył sámego siebie przyiawszy postáć Sługi. Opuśćił Mátkę / to iest Synágogę Zydowską / á przyłaczył sie do Cerkwie przez miłość / iáko do własney Oblubienice swoiey: A że Christus Pan ma Ciáło / ma też Ciáło y Cerkiew / przetoż sa Dwáy w iednym Ciele : Skad dáie sie znáć / że iáko Słowo Boże od Ciáłá Christusowego / y iák Christus Pan od Cerkwie swoiey nigdy sie nie odłacza / ták Małżonkowie po złaczeniu sie w Stánie Małżeńskim / nigdy rozłaczáć sie nie moga / iáko Swiety Páweł náucza : Мѹжа́таѧ жена̀ живѹ̀ сѹ́щѹ мѹ́жѹ, привѧ́занаѧ є҆́сть зако́номъ, а҆́ще ли же ѹ҆мре́тъ мѹ́жъ є҆ѧ̀, разрѣши́тсѧ ѿ зако́на мѹ́жева.

Ad Corin: Cap. 7.

To iest / Niewiástá máiaca Meżá / poki Mąż żyw / obwiazána iest Zakonowi / lecz iesliby Mąż iey vmárł / wolna iest od Zakonu Meżowego : y

ná inszym mieyscu: Ѡженившимсѧ завѣщаваю не ѧзъ но Гдь, женѣ ѿ мужа не разлучатисѧ. To iest / w Małżenstwie będącym roskázuie / nie Ia ále Pan / żeby się Zoná od Męża nie odłączáłá. Iest tedy Małżenstwo Sákrámentem / poniewaź iest znákiem widomym Swiętey niewidomey rzeczy á znákiem nie prostym / ále oraz y znákiem y przyczyną / łáskę ex opere operato dáiącą / godnie weń wstępuiącym. Dáie tedy Sákráment Małżenstwá Swiętego tákową łáskę Małżonkom: naprzod / iż złączenie ich / ktore w Wszetecznikách iest / brzydkośćią y grzechem Smiertelnym / zá co Bog tákowych będzie Sądźił / według Páwłá Swiętego: Małżenstwo iest vczćiwe, łoże niepokaláne.

Powtore dáie im tę łáskę / áby miłość Duchowną ieden ku drugiemu záchowáli / ktorą im Pan Bog z Niebá Duchem Swiętym wlewa / y ktorey mieć sámi z siebie nie mogą: Bo gdy Apostoł náucza Męża / áby ták miłował Zonę swoię / iáko Christus Duszę miłuie / podniosłą y Duchowną miłość ku Zenie / okrom oney przyrodzoney Małżenskiey / mieć mu każe / áby ták ná Zonę swoię pátrzył / y ták ią ná sercu miał / iáko Christus Duszę pobożną y sobie wierną miłuie: Tey miłośći bez łáski Bożey mieć mąż nie może / muśi ią tedy mieć od Bogá mocą tego Sákrámentu. Toż się o Zenie mowi / tákiey Czći z sámey siebie ku Mężowi mieć nie może / iáką ma Duszá dobra / Vspráwiedliwiona / ku Christusowi Pánu y Bogu

ſwemu / to ia tedy z Niebá od Duchá Swietego mieć ma. O wielkiż to Dar Boży w Swietym Małżenſtwie! z ktorego mocna pomoc do Zbáwienia roście / gdy tákie ſercá ku ſobie / y ták Swiete myſli mieć będą / iuż tam niezgodá nie záyzrzy / iuż tám pokoy y wielka przyiaźn y życzliwość nád ludzką więkſzá iednego ku drugiemu / iuż tám wdzięczne y miłe pomieſzkánie / y słodkie towárzyſtwo / gdy tá Duchowna przyrownána Chriſtuſowey miłość miedzy nimi záświtnie.

Potrzećie vśmierza w nich żądze Cieleſne / przez Powśćiagliwość w zátrzymániu Wiáry Małżenſkiey / zmacniáiac ich według rzeczonego od Mędrcá.

Sap. 8. 21. Познахъ ѩко инако не бꙋдꙋ воздєржникъ аще не Бгъ дастъ. To ieſt / Poznałem iż inaczey nie mogę być powśćiagliwym / ázby mi Bog dał.

Poczwarte / Spoſobnymi ich czyni do wychowánia Dźiatek w Wierze Swietey Práwoſławno Katholickiey / y w Pobożnośćiách Wiáry Chrześćiánſkiey. Vrodźić bowiem ie / łácny y poſpolity z Pogány y Beſtiámi dar ſpolny / y wychowáć ie w Cnotách niektorych y Pogánie mogą: Ale wychowáć ie ná Wiárę y Pobożność Práwoſławno. Kátholicka / y Zbáwienia doſtąpienie / to Dar ieſt Boży / ktorego Rodźice bez oſobney łáſki Bożey mieć nie mogą. A mocą tego Sákrámentu Małżenſtwá Swietego bráć go mogą / ieśli baczenie y rozum Práwowierny Chrześćiánſki máia.

Nákoniec y to Dar ieſt Bozſki / ktory ſię pobożnym Małżonkom przez ten Sákráment dáie / áby znośić mogli wſzelką nędzę y niedoſtátki y niedoſkonáłośći

w oby-

w obyczáiách ieden drugiego / y wſzelkie ćiężáry Małżenſkie.

Te Cztery Dáry Bozſkie Apoſtoł Swiety do Niewiáſty mowiąc ták wylicza: A oná Zbáwiona bedźie rodzeniem Dźiatek / ieśli trwáć bedźie w Wierności / y miłośći / y poświeceniu y mierności. *1. Tim: 2.*

Pierwſzy tedy ieſt Dar / iż Wiárę ieden drugiemu dotrzymawáią / á w Cudzołoźſtwo nie wpadáią.

Drugi / iż godnie w Miłośći mieſzkáią.

Trzeći / iż łoże ſwe od zmázy Poświecáią.

Czwarty / iż powśćiągliwie czáſow ſwoich zoſtawáć z ſobą mogą.

Ták tedy poniewaz od Authorá Sákrámentow / Małżenſtwo ieſt poſtánowione / y poniewaz ieſt znákiem widomym rzeczy Swietey niewidomey / y przyczyną łáſkę podawáiąca / nieomylnie ieſt w Cerkwi Swietey Wſchodniey Sákrámentem / záczym tym ſámym wyżſze ieſt Małżenſtwo / niż Stan Pánienſki y Wdowi. Słuſzna przytym WAM PRZESWIETNI OBLVBIENCY, wiedźieć y to / dla iákych przyczyn Małżenſtwo ieſt od Bogá poſtánowione / iáko do niego wſtepowáć / y iáko w nim ſie ſpráwowáć / ábyśćie ſie mogli Pánu Naywyżſzemu podobáć / y obiecáne ná ziemi błogoſłáwienſtwo doſtapiwſzy / dobrá Niebieſkie doſtąpić godnemi ſie ſtali.

Trzy Przyczyny z Piſmá Swietego naprzednieyſze być widzę / dla ktorych Pan Bog Małżenſtwo poſtánowił.

Pierwſza ieſt Przyczyná / áby mogł Człowiek

ná ták ćiezki Zywot mieć Towárzyszá y Pomocniká/ ták bowiem Pismo Swiete mowi: Не добро̀ члкꙋ
Gen Cap. 2. бы́ти є҆ди́номꙋ, сотво́римъ є҆мꙋ̀ помо́щника по не́мꙋ. To iest/ Nie dobrze Człowiekowi być iednemu/ Stworzmy mu Pomocniká podobnego iemu. Ta iest Pierwsza Przyczyná/ dla ktorey Małzonkowie poymowáć sie máia/ áby ieden drugiemu co ku wypełnieniu Cnot/ miłośći Bożey/ y Bliżniego wszelkich Pobożnośći/ y Przykazáni Bożych/ y do znoszenia ćiezarow Małzenskich Towárzyszem/ ráda y pomoca był. Ten iest Pierwszy Cel/ dla ktorego y WY PRZESWIETNI OBLVBIENCY w Stan Swiety Małzenski wstepuiac/ primariò nie ná co innego pilniey pátrzac/ intentia swoie do przyiećia onego/ do intentiey Ráyskim onym Oblubiencom od Bogá náznáczoney Conformowáć maćie: Bog bowiem Wszechmogacy/ gdy miał Ewe Stworzyć/ Sen włożył w Adámá/ ktory to Sen Oycowie Swieći/ Pismá Swietego Wykłádácze/ Extasim rzeczy Niebieskich być wykładáia: Concluduiac/ że mysla do Bogá podniesiona/ á zámknionemi Smysłámi Małzonkowie poymowáć sie máia/ bo nie Smysły áni Rodzice/ áni dostátki/ dobra dáia Małzonke/ ále sam Pan Bog/ iáko nas Medrzec náucza: До́мъ и҆ и҆мѣ́нїѧ раздѣлѧ́ютъ
Prou: 19. ѿцы́ ча́дѡмъ, ѿ Гдⷭ҇а же сочетава́етсѧ жена̀ щедрая мꙋ́жеви. To iest/ Dom y Máietność rozdawáia Oycowie Dźiatkom/ á od Páná Zoná rostropna przyłacza sie Mezowi. Nie primariò tedy dla Bogacstw/ iáko Adoniasz Abissag sobie

w mał-

w małżeństwo poiąć chćiał / ktoremu dla tego Duch Swięty przez Sálomoná powiedział: Dźiś będźie zábit Adoniaß; ále dla sámego naypierwiey Towárzystwá / y do wßelkich Pobożnośći pomocy / y do znoßenia niedołężnośći ieden drugiego poymowáć śię máią: Secundario záś modo może śię y ná dostatek / y bogáctwo / y dobry Posag / bez grzechu mieć baczenie: Pierwßą Przyczynę zá Fundáment założywßy / gdyż do znoßenia ćiężarow Małżeńskich służą / y z nich niemáła iest w tym Stanie pomoc. Tákże y zacność Domu kto w tym Stanie vpatruie / nábywáiąc sobie potężnych Przyiaćioł y Powinnych / nie grzeßy; iednak te Przyczyny nie máią być do Małżeństwá Pierwßemi / ále ostátniemi y podleyßemi. 3 Reg Cap 2. Ver. 17.

Wtora iest Przyczyná / Spłodzenie Dźiatek ku rozmnożeniu Chwały Bogá Wßechmogącego / ták bowiem Pan Bog Stworzywßy Mężá y Zone / błogosłáwił im mowiąc: ρастѝтеся и̂ ѹмножа́йтеся и̂ наполнѧ́йте зе́млю. To iest / Rośććie y mnożćie śię / y nápełniayćie Ziemie: Z tákową intentią y on Swięty Młodźian Thobiaß w Małżeństwo wstępuiąc do Páná mowi: Pánie ty wieß / żeć nie dla zbytku biorę Siostrę moię zá Zonę / ále tylko dla miłośći Potomstwá / w ktorymby było błogosłáwione Imię twoie ná Wieki Wiekow. A Anioł Ráphael tegoż Thobiaßá náuczáiąc / iákim śię vmysłem Zenić ma mowi: Прі́ймеши дѣ́вѹ съ стра́хомъ Гднимъ, бо́лѣе пло́да ра́ди, не́жели Thob: 8.

любле́нїа, ꙗ̑кѡ да въ сѣ́мени ѡ҆бра́млемъ бл҃гослове́нїе въ сы́нѣхъ наслѣ́дниши. To iest: Weźmiesz Pánnę z Bojáźnia Páńską / więcey chęćia Dźiatek / niźli lubośćia zdiety / żebyś w Naśieniu Abráhámowym Błogosłáwienstwá w Syniech dostąpił. Ta intentia primário po Pierwszey káżdy pobożny Chrześćiánin wstępowáć ma / á nie dla piekności Vrody / álbo żadzy Cielesney: tych bowiem / ktorzy dla piekności y żadzy Cielesney w Małżenstwo wstępowáli / srodze Pan Bog pokarał / iáko Pismo Swiete o nich mowi: Ви́дѣвшеже сыно́ве Бж҃їи дщерѧ человѣ́ческа ꙗ̑ко сꙋ́ть кра́сны поѧ́ша а҆ себѣ въ жены ѿ всѣ́хъ ꙗ̑же и҆збра́ша. To iest: Widząc Synowie Boży Corki ludzkie / iż były piękne / wźieli sobie zá Zony ze wszystkich / ktore obráli: Ale słuchaycie co przećiw tákiemu Małżenstwu Pan Bog mowi: Не и҆́мать дх҃ъ мо́й пребыва́ти во человѣ́цѣхъ си́хъ, за́не сꙋ́ть пло́ть. To iest: Nie będźie trwał Duch moy w Ludźiach tych / ponieważ są Ciáłem / y dlatego iż Cielesni byli / potopem są pokaráni.

Gen: 6.

Jednák kto zá Fundáment sobie Wtora Przyczynę położywszy / ieśli Secundario modo ná Vrodę patrzy / może być bez grzechu / bo y Jákob Patriárchá Zonę sobie obierdiac / wolał Ráchelę obieráć gládką / ániżeli Liia szpetną / co czynił bez grzechu. Dla miłośći tedy Dźiatek / ktorzyby nie dla wászey tylko Vćiechy y rozmnożenia Fámiliey / ále primariò áby sie w nich Jmię Bogá Wszech-

mogą-

mogacego w Troycy Swietey Iedynego ná Wieki chwaliło, y Wy Przeswiebtni Oblubiency poymowáć ſię maćie, dla czego gdy Wam Pan Naywyżßy obiecáne da doczekáć Potomſtwo, nie w Swieckich roſkoßách madrośći, y obyczáiách Wieku tego tylko, ále Krzſtem Swietym odrodźiwßy, primario w Wierze Swietey Práwoſłáwnokátholickiey, w Cnotách, Pobożnośćiách, y záchowániu Przykazáni Bożych wychowáć y ćwiczyć ie, ſtáráć ſię maćie: ábyſię z nich nie tylko Swiát nápełnił y ćießył, ále áby ſię przez nich prawdziwa Chwała Boża rozmnażáiac, Cerkiew y Niebo nimi nápełniłá, á Wy ábyśćie godna zapłáte ſtáránia y pracy ſwoiey w Niebie otrzymáć mogli.

Trzećia Przyczyná ieſt, dla ktorey Małżenſtwo od Bogá ieſt poſtánowione, vwárowánie ſię Wßeteczenſtwá, y ná Niepowśćiagliwość lekárſtwo, iáko Páweł Swiety náucza mowiac: Добро̀ ч҃лкꙋ жены̀ неприкаса́тисѧ, но блꙋдодѣѧ́нїѧ ради ко́иждо свою̀ женꙋ̀ да и҆мать и҆ ка́ждаѧ жена̀ своего мꙋжа да и҆мать. To ieſt: Dobrze ieſt Człowiekowi nietykáć ſię Niewiáſty, ále dla Porobſtwá, niech káżdy ma ſwoie Zone, y káżda Zoná ſwego Meżá niechay ma. Nie dla Vczynku tedy Cieleſnego y dla roſkoßy Cieleſney z iego pochodzacey, ále dla tego, áby ſię Człowiek ktory w Czyſtośći Pánienſkiey álbo Wdowiey mießkáć nie może, przez Wßeteczenſtwo, Obrázy Máieſtatu Bożego vwárowáć mogł. W Małżenſtwo wſtapić Duch Swiety pozwala, ktory ták mowi:

1. Cor: Cap. 7. V. 1. & 2.

Чéстна женíтва въ всѣ́хъ и лóже нескве́рно, блꙋдникѡ́мъ же и прелюбодѣ́ємъ сꙋдитъ Бгъ. To ieſt: Vczſciwe Małżeńſtwo we wßyſtkim / y łoże niepokaláne / A Wßeteczniki y Cudzołożniki Bog bedźie ſądźił: Strzec ſię tedy wßyſtkim potrzebá / ktorzy w Małżeńſtwo wſtepuia / Vmyſłu álbo Celu Ożenienia ſię ſwego / dla roſkoßy Cieleſney / nád tákowemi bowiem Szátan moc miewa / iáko Anioł Ráphäel do Thobiaßá mowi Сíи бо иже сицє женѧтсѧ, ꙗ́кѡ да Бга ѿ себѐ и ѿ своєгѡ ꙋма̀ ѿгóнѧтъ, и своємꙋ люблéнїю сицє настоѧтъ, ꙗ́кѡ кóнь и мєскъ имже нѣ́сть рáзꙋма, на сицєвыми дéмонъ имать власть.

To ieſt: Ci ktorzy w Małżeńſtwo ták wſtepuia / że Bogá od ſiebie y od Sercá ſwego wyrzucáia / á ſwey lubośći ták doſyć czynia / iáko Koń y Muł / ktorzy rozumu nie máia / nád temi Czárt moc ma. Maćie tedy PRZESWIETNI OBLVBIENCY y przyczyny / dla ktorych Pan Bog Małżeńſtwo poſtánowił / y przeſtrogi z Piſmá Swietego / czego ſię wárowáć maćie / ábyśćie godnie w ten Stan Swiety wſtapiwßy / łáſkę Boża / ktora ten Sákráment dáie / przyiać mogli. Powinniśćie przy tym Votá / ktore ieden drugiemu czynić maćie / wcále záchowáć. To ieſt: Naypierwiey wzáiemna Małżeńſka miłość; Miłość bowiem Małżenſka / nie tylko w Domu wßyſtko ſporzadza / y iákoby in dies dobro buduie / ále też y Naywyßßego Páná Máieſtatowi ieſt przyiemna / iáko

o tym Mądrość Boska mowi: Треми ѹ҆красихсѧ, Sirach. 25.
и҆ стахъ красна пре҆д Гдемъ и҆ чл҃ки, є҆диномыслїємъ Versu 1.
братїи, и҆ дрѹжествомъ ближнихъ, и҆ Жена и҆ мѹжъ
є҆гда съ собою согласѹютсѧ. To iest: Trzy są
rzeczy / ktore mię zdobią / á stawam się piękna
przed Pánem y przed ludźmi; Zgodá Bráći /
Przyiaźń Bliźnich / y Zoná y Mąż / gdy się z sobą
dobrze zgadzáią. Apostoł Páweł pobudzáiąc
Małżonkow do wzáiemney Duchowney miłości / Ad Eph. 5.
mowi: Мѹжїє любите своѧ жены. To iest:
Mężowie miłuyćie swoie Żony; Gdźie záraz sposob
opisuie tey Duchowney miłośći / áby nie byłá zmy-
ßlona / y zbyteczna Cielesna / ále áby pochodźiłá
z czystego y ßczyrego sercá / y z práwego Chrześćián-
skiego przedśięwźięćia: Ꙗкоже Хс҃ возлюбилъ є҆ црквь.
To iest: Iáko Christus Pan vmiłowáł Cerkiew.

Powtore / trzebá záchowáć máłżonkom wzáie-
mną małżeńską Wiárę / iáko Apostoł Swięty
náucza: Жена своєго тѣломъ не владѣетъ, но мѹжъ, Ad Cor: 1.
такожде и҆ мѹжъ не владѣетъ своимъ тѣломъ, Cap. 7.
но Жена. To iest / Zoná niema w mocy Ciáłá swego / Versu 4.
ále Mąż / tákże y Mąż nie ma w mocy Ciáłá swego /
ále Zoná; kto bowiem z Wiáry Małżenskiey wy-
stępowáć / y one podeptáć się wáży / tákowych iáko
Apostoł mowi / Bog sądźić będźie.

Potrzećie / powinni Małżonkowie ieden dru-
giego ßánowáć wzáiemnie; ták bowiem Páweł
Swięty do Małżonkow mowi: Женѣ мѹжъ дол- 1 Cor: 7.
жное бл҃говоленїе да воздаетъ, такожде и҆ жена мѹжѹ. Versu 2.

 To iest /

To ieſt/ Mąż niechay Zenie powinna życzliwość oddáie/ tákże y Zoná Męzowi: A Piotr Swięty
1. Petr. 3. mowi: Мѹжїе такожде вкѹпѣ живѹщїи съ своими
Versu 7. женами, поразѹмѹ ꙗкѡ немощнѣйшѹ сосѹдѹ женскомѹ
воздающе чтⷭ҇ь: To ieſt/ Męzowie tákże mießkáiąc z Zonámi ſwemi weſpoł/ wedle vmieiętnośći/ iáko ſłábßemu naczyniu Niewieſciemu wyrządząiąc vczćiwość. Vczćiwość tedy y vßánowánie przyſtoyne wzáiemnie Małżonkowie powinni ſą wyrządząć.
Ephes: 5. Zoná Męzowi iáko Głowie/ á Mąż iáko włáſne-
Versu 29. mu Ciáłu/ żaden bowiem według Apoſtołá nigdy Ciáłá ſwego niemiał w nienawiśći/ ále ie wychowywa y ogrzewa/ iáko y Chriſtus Cerkiew.
A w oſtátku ták powinien miłowáć y ßánowáć káżdy Mąż ſwoie Zone/ iáko ſámego śiebie/ á Zona niech śię boi Męzá ſwego.

Poczwarte/ przy tych Trzech wzáiemnych powinnośćiách/ ſámá Małżonká powinná ieſt Męzowi ſwemu/ iáko Głowie poſłußenſtwo oddawáć/ według náuki Apoſtołá Swiętego/ ktory mowi: Жены своимъ мѹжемъ повинѹйтесѧ ꙗкѡ Гдⷭ҇ѹ, зане мѹжъ єсть глава жены, ꙗкоже и Хⷭ҇ глава Цр҃кви. To ieſt/ Zony niechay będą poddáne Męzom ſwoim iáko Pánu/ ábowiem Mąż ieſt Głowa Zony/ iáko y Chriſtus ieſt Głowa Cerkwi. Powinná tedy Małżonká ſwemu Męzowi poſłußenſtwo y poddánſtwo oddawáć/ ále nie ſlepe/ lecz Diſkretne/ iáko Cerkiew oddáie Chriſtuſowi/ to ieſt/ we wßyſtkim tym co śię z wolą Bożą/ y z wypełnieniem Przykazáni iego/ y z dobrymi y

pobo-

pobożnymi obyczáiámi zgadza/ posłusżna być owsżeki powinna. Ale ieśliby vchoway Boże Mąż Małżonkę do przećiwnego tym posłuszeństwá poćiągał/ to iest: álbo do odstąpienia Wiáry Práwosławney Kátholickiey/ álbo do iákiego grzechu popełnienia/ bynamniey w tym posłuszna być nie powinná: wiedźieć bowiem ma Mąż/ iż Zoná nie z Pięty Męża ále z Boku iego wzięta iest/ y dla tego nie iáko Niewolnikowi absolutè y przykrze w czymby chćiał/ ále iáko Towárzyszowi/ w czymby się z wolą Bożą zgadzáło/ ma roskázywáć/ á oná iemu iáko Głowie y Pánu we wszystkim tym posłuszna być powinná: y Sará bowiem/ według Piotrá Swiętego/ posłuszna byłá Abráhámowi/ Panem go názywáiąc: Powinná przytym Małżonká/ swego Męża wszelką swą Pokorą/ Cichośćią/ y łágodnośćią do nabożeństwá/ Postow/ częstych Modlitw/ Iáłmużn/ y wszelákich pobożnośći/ iáko skłonnieysza do tego Náturę máiąca/ przykłádem być/ pobudzáć y pochop dodawáć/ á osobliwie ieśliby Mąż był nie Práwosławney álbo chwieiącey się Wiáry/ wszelkie staranie przyłożyć ma/ áby go do Wiáry Swiętey náwroćić/ álbo w niey zmocnić mogłá/ á to tym sposobem vstáwicznie Páná Bogá częstymi y gorącemi modłámi y łzámi o iego náwrocenie prosząc/ Posząc/ y Iáłmużny dáiąc/ y Kápłánow áby zań Ofiáry bezkrewne Pánu Ofiárowáli vżywáiąc: Dobrą bowiem tákowey Małżonce pobożney/ Páwel Swięty w tym otuchę dáie/ mowiąc: Свѧ́титсѧ мꙋжъ не- 1. Cor : 7. V. 14.
вѣ́рный ѡ҆ женѣ̀ вѣ́рной. To iest: Poświęcon bywá

 Mąż

Mąż niewierny przez Zonę wierną / iákoby rzekł: Częstosię trásia że Mąż niewierny náwrocon bywa do Wiáry Swiętey przez Zonę wierną. Powinna przy tym Małżonká dobra / áby Swarow y kłopotow vchodzić mogłá przy poddánstwie y ćierpieniu / milcze nie záchowáć / tym bowiem wßystkie niepokoie domowe oddáli / dlaczego y Swięty Páweł naywięcey ná Białeygłowie milczenie wyćiąga / gdy mowi:

1. Tim: 2. 11 Женà въ безмóлвїи да ꙋ҆чи́тсѧ съ всѧ́кимъ покорé-нїемъ. Женѣ̀ ꙋ҆чи́ти неповелѣ́ваю, ни̇̀ владѣ́ти мꙋ́жемъ, нò бы́ти въ безмóлвїи. To iest / Niewiástá niech się vczy w milczeniu z wßelákim poddánstwem / lecz náuczáć Niewieśćie nie dopußczam / áni władáć Mężem / ale być w milczeniu. Nád inße wßystkie Cnoty iáko Lilia między Kwiáty / Niewieśćie milczenie przebiia / gdy Niewiástá Vstá záwiera / gdy nie iest świegotliwa y swárliwa / gdy woli milczeć y ćierpieć / niżli mowić / wßystek pokoy w Domu zostáie. Maćie tedy y otym wkrotce náukę / iáko Votá Małżenskie / ktore ieden drugiemu przed Pánem Bogiem oddawáć maćie / záchowáć powinni iesteśćie / PRZESWIETNI OBLVBIENCY, y iáko w tym Stanie Małżenskim żyiąc / Pánu Bogu się podobáć maćie. Záczym skracáiąc iuż do was Moie Mowę Páná náywyzßego / ktory Was do tego Stánu powoływa / proßę / áby Was według Prozb náßych / ktore tu zá Wámi przed Máiestatem iego wylewáć będziemy / práwicą swoią Bozską złączenie Wáße / ták vbłogosłáwić raczył / ábyśćie wßelkie Cnoty y Po-

bożnośći / y Przykazánia iego pełniac , w niezá-
mierzone Látá ná łáſkę iego Swiętá ſobie hoynie
zárabiáiac / w zgodźie y miłośći Swiętey áż do
zgrzybiáłey Stárośći żyli / y znák nayprzednieyßy
Małżenſkiego Blogoſłáwienſtwá / przy wßelkich Du-
chownych y Cieleſnych Dárow iego obfitośćiách / Syny
Synow ſwoich / áż do Czwarte° y Piatego Pokolenia /
ku Chwale Bożey / ku podporze Rzeczy P.
y Ozdobie Jáśnie Oświeconego
Domu W. X. M.
ogladáli.

A M E N.

Amicos ne cito compares, quos autem acquisiveris, ne rejicias contemnasve. Solon.

Nihil amplius amicus amico praestare debet, quam familiaritatem benevolam, et opum communicationem liberalem.

Nec est ullum certius amicitiae vinculum, quam consensus et societas consiliorum et voluntatum &c:

Furari famulos suos compellit avarus Rontanus Patavianus.

Nullum est officium tam sanctum atque solenne, quod non avaritia comminuere atque violare soleat &c:

Excaecat oculos sapientium pecunia, et subvertit corda iustorum.

Argentum hominibus sanguis et anima est,

Is quod non habet, nec possidet

Ille inter vivos mortuus obambulat. Orchon: Lib 2 de Subditi.

8104
2